

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Виконала:

студентка 4 курсу групи 472
заочної форми навчання
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»

Маєвська Алла Іванівна _____

Керівник:

доцент кафедри фінансів і кредиту

Попова Любов Василівна _____

*До захисту допущенона засіданні кафедри
протокол № _____ від _____ травня 2024 р.*

Завідувач кафедри фінансів і кредиту

_____ проф. Нікіфоров П.О.

Чернівці – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ.....	6
1.1. Суть, структура інвестиційного потенціалу страхових компаній та фактори, що його визначають.....	6
1.2. Фінансові ресурси страхових компаній як джерело інвестиційної діяльності.....	13
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ ТА ДИНАМІКИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ	19
2.1. Оцінка інвестиційного потенціалу страхових компаній на ринку страхування	19
2.2. Дослідження інвестиційного потенціалу страхової компанії «УСГ».....	26
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ НАРОЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ НА РИНКУ.....	34
3.1. Оцінка зарубіжного досвіду формування інвестиційного потенціал страховиків.....	34
3.2. Перспективні напрямки провадження інвестиційної діяльності в сучасних умовах.....	40
ВИСНОВКИ.....	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	50

ВСТУП

Значення страхування в суспільстві як економічного механізму неухильно зростає. Особливої актуальності у світовій практиці набуває особисте страхування громадян, насамперед, як спосіб матеріального захисту у зв'язку з несприятливими обставинами в житті людей.

Тому, поряд із ризиковою функцією можна виокремити також ощадну та інвестиційну функції страхування. У багатьох розвинених фінансових системах інвестиційній функції часто надається пріоритетне значення у зв'язку з тим, що інвестиційна діяльність страхових організацій там досягла величезних масштабів. З цієї причини страхові компанії вже багато років складають активну конкуренцію на фінансовому ринку іншим інституційним інвесторам.

Особливої актуальності проблематика інвестиційної діяльності страховиків набула в останнє десятиліття, коли інститут страхування виходить за рамки традиційного розуміння. Можливість акумулювати значні обсяги приватних капіталів у вигляді страхового фонду і здатність управляти цими коштами дають змогу говорити про важливу роль страховиків на ринку капіталів. Можна сказати, що в нашій країні страхування, особливо довгострокове, слабше розвинуте, а інвестиційна активність страховиків не настільки масштабна, як у розвинутих країнах.

У зв'язку з цим, особливе значення слід приділяти розробленню та реалізації інвестиційної політики, як в масштабах усієї держави, так і на мікрорівні - самою страховою компанією. Грамотна й обґрунтована інвестиційна політика забезпечує механізм ефективного розміщення страхових ресурсів. Відповідно до перелічених обставин, дослідження інвестиційних механізмів та інструментів у страхуванні становить певний науковий інтерес.

При цьому фінансовою основою інвестиційної діяльності страхової компанії є її інвестиційний потенціал, іншими словами, інвестиційні можливості, що залежать від чинників зовнішнього середовища і внутрішніх

ресурсів страховика. Дослідженням аспектів інвестиційних процесів у страхуванні, формуванням інвестиційного потенціалу страховиків є об'єктом дослідження ряду науковців, а саме: Г. Воробей, Т. Гавриляк, С.В.Черкасова, О. Залетова, Т. Косової, Ю. Махортова, Н. Слободянюк та інші.

Метою роботи обґрунтування теоретичних основ формування інвестиційного потенціалу страхових компаній на страховому ринку України.

Відповідно до мети сформовано основні завдання дослідження:

- розкрити сутність інвестиційного потенціалу страхових компаній та дослідити фактори, що впливають на його формування;
- визначити склад і структуру фінансових ресурсів страхових компаній, що є джерелом інвестиційної діяльності страховиків;
- проаналізувати інвестиційний потенціал страхового ринку та страхових компаній;
- дослідити формування інвестиційного потенціалу ПАТ СК УСГ на ринку страхування: динаміку та структуру основних показників інвестиційної діяльності;
- розкрити зарубіжний досвід проведення інвестиційної діяльності страховиків;
- окреслити основні проблеми та подальші напрями нарощення інвестиційного потенціалу страхових компаній на ринку страхування України.

Об'єктом дослідження виступає інвестиційний потенціал страхових компаній, ПАТ СК «УСГ» та ринку в цілому.

Предметом дослідження є процеси формування та розміщення фінансових ресурсів страхових компаній з метою формування та нарощення їх інвестиційного потенціалу.

Методи дослідження, використані під час вивчення проблеми: методи системного аналізу, математичні та статистичні методи, метод порівнянь та аналогій, метод узагальнення.

Методологічну й теоретичну основу дослідження представлено працями вітчизняних і зарубіжних учених у галузі страхової справи, інвестиційної

діяльності, нормативно – правові документи, закони, постанови, офіційні дані Національного банку України, офіційний сайт ПАТ СК УСГ.

Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків та списку використаної літератури. У першому розділі розкрито теоретичні основи формування інвестиційного потенціалу страхових компаній на страховому ринку України. У другому розділі проаналізовано інвестиційний потенціал страхового ринку в цілому та основні показники страхових компаній, що формують його інвестиційний потенціал. Досліджено інвестиційну діяльність страхової компанії УСГ на вітчизняному ринку страхування. У третьому розділі досліджено зарубіжний досвід проведення інвестиційної діяльності страховиків та основні напрями нарощення інвестиційного потенціалу вітчизняних страховиків в сучасних умовах.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

1.1. Суть, структура інвестиційного потенціалу страхових компаній та фактори, що його визначають

Ефективне функціонування ринку страхування в Україні сьогодні ускладнюється безліччю проблем організаційного та економічного характеру.

Формування страхового ринку характеризується специфічними рисами, основною з яких є слабкий розвиток накопичувального страхування. Національна система страхування перебуває на етапі економічного розвитку з переважанням ризикової складової у структурі сукупного страхового портфеля. Більшість страховиків фінансово нестійкі (зменшення кількості страхових компаній за три роки майже вдвічі) через недостатність власних коштів і малої частки довгострокових залучених ресурсів.

Останніми роками активно обговорюються питання пошуку ефективних інвестиційних механізмів. За допомогою системи страхування реалізація такого механізму стає можливою.

Ключовим поняттям дослідження є інвестиційний потенціал страхових компаній. У науковій літературі це поняття частіше застосовують для характеристики можливостей залучення інвестиційних ресурсів у країну. Стосовно страхової сфери під інвестиційним потенціалом розуміють сукупність внутрішніх чинників, що визначають можливості ефективної інвестиційної діяльності окремої компанії або страхового сектора загалом і зовнішніх чинників середовища, характерних для певної території (регіону) і здатних чинити як позитивний, так і негативний вплив на інвестиційні можливості страховиків.

Оскільки страхова компанія розміщує переважно кошти страхувальників,

її інвестиційний потенціал безпосередньо залежить від можливостей залучати капітал на більш вигідних умовах. Тобто, інвестиційний потенціал страхової організації має активну та пасивну складові [8,с.78].

У процесі аналізу сутності інвестиційного потенціалу страховика нами виокремлено та структуровано суттєві фактори, що визначають його можливості на ринку капіталів (рис.1.1).

Рис.1.1. Основні фактори, що визначають інвестиційний потенціал страхової організації

Наведений перелік не можна вважати закінченим, оскільки діяльність страхової організації піддається безлічі зовнішніх і внутрішніх чинників, які більшою чи меншою мірою пов'язані з інвестиційною діяльністю.

Найбільш значущими, на нашу думку, є показники, що характеризують внутрішні можливості страховика, насамперед, тому, що вони є контрольованими самою страховою компанією на відміну від зовнішніх чинників, вплинути на які окрема компанія практично не в змозі.

Деякі з перерахованих факторів оцінюються за допомогою кількісних критеріїв, інші досить складно оцінити, тому варто розглядати їх як якісні, що дає змогу лише говорити про позитивний або негативний вплив.

Також визначено взаємозв'язок інвестиційного потенціалу страхової організації з іншими вартісними категоріями страхування – фінансовим і страховим потенціалами:

- фінансовий потенціал передбачає наявність ресурсів для забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості компанії;

- інвестиційний потенціал являє собою сукупність тимчасово або постійно вільних фінансових ресурсів, які можуть бути використані страховою організацією як інвестиційні;

- страховий потенціал страховика полягає у виконанні функції захисту від ризиків, тобто його можливості представити страхові послуги потенційним клієнтам.

По суті, ресурси, що визначають страхові, фінансові та інвестиційні можливості страхової компанії, - одні й ті самі, але призначені для різних цілей.

Ці поняття взаємопов'язані. Так, фінансові можливості страхової компанії визначають її фінансову стійкість і підвищення довіри з боку потенційних клієнтів. Це стимулює зростання страхового потенціалу, що виражається у збільшенні обсягу страхових операцій і поліпшенні якості страхового портфеля. В свою чергу, це сприяє збільшенню обсягів і поліпшенню якості інвестиційної діяльності страховика.

Більш ефективно розміщення страхових ресурсів здатне збільшити його фінансовий потенціал, а також зміцнити конкурентну позицію на ринку.

Цей взаємозв'язок необхідно враховувати під час розроблення страхової та інвестиційної політики, як на мікрорівні, так і на рівні регіонального ринку і в загальнодержавному масштабі [13,с.57].

Основними ресурсами, що становлять інвестиційний потенціал страхової компанії, є її власні кошти та премії, залучені за договорами страхування, особливо за довгостроковими видами. Оскільки в нашій країні набули розвитку

переважно ризикові види страхування, то основний ресурс, що визначає інвестиційні можливості страховиків, - це власний капітал. Останній у цілому по страховому ринку є недостатнім і не може бути повноцінним джерелом інвестиційних ресурсів.

Здійснення інвестиційного потенціалу страхової організації є процесом інвестування страхового фонду та власного капіталу. Економічні властивості формування та використання страхового фонду передбачають наявність певних особливостей у його інвестуванні та ще одну відмінність данного процесу від інвестування власного капіталу [41,с.95].

Інвестиційний потенціал являє собою частину фінансового потенціалу страхової організації, призначеної для інвестицій, після вирахування витрат на ведення справи, позикових коштів і страхових виплат. Якщо спостерігається збільшення обсягів зазначених відрахувань більшою мірою, ніж зростає обсяг страхового фонду і власного капіталу, то відбувається збільшення фінансового потенціалу страховика, і спостерігається зменшення інвестиційного потенціалу. На страховому ринку мають місце такі компанії, у яких за хорошого фінансового потенціалу абсолютно відсутній інвестиційний потенціал.

Інвестиційний потенціал є величиною змінною, яка складається під впливом різних чинників. Головними з яких є:

- державний контроль за утворенням страхових фондів;
- обсяг страхових премій;
- час виконання страхових договорів;
- структура страхового портфеля;
- доходи і витрати страхових операцій;
- обсяг власних коштів[14,с.111].

Структуру формування інвестиційного потенціалу страховиків представлено на рис. 1.2.

Інвестиційний потенціал визначає можливості страхової організації стійко та гарантовано здійснювати страхові виплати в разі настання страхового випадку і цей процес відбувається на мікрорівні. Існують певні показники, що

дають оцінку застосування цього потенціалу з метою страхування.

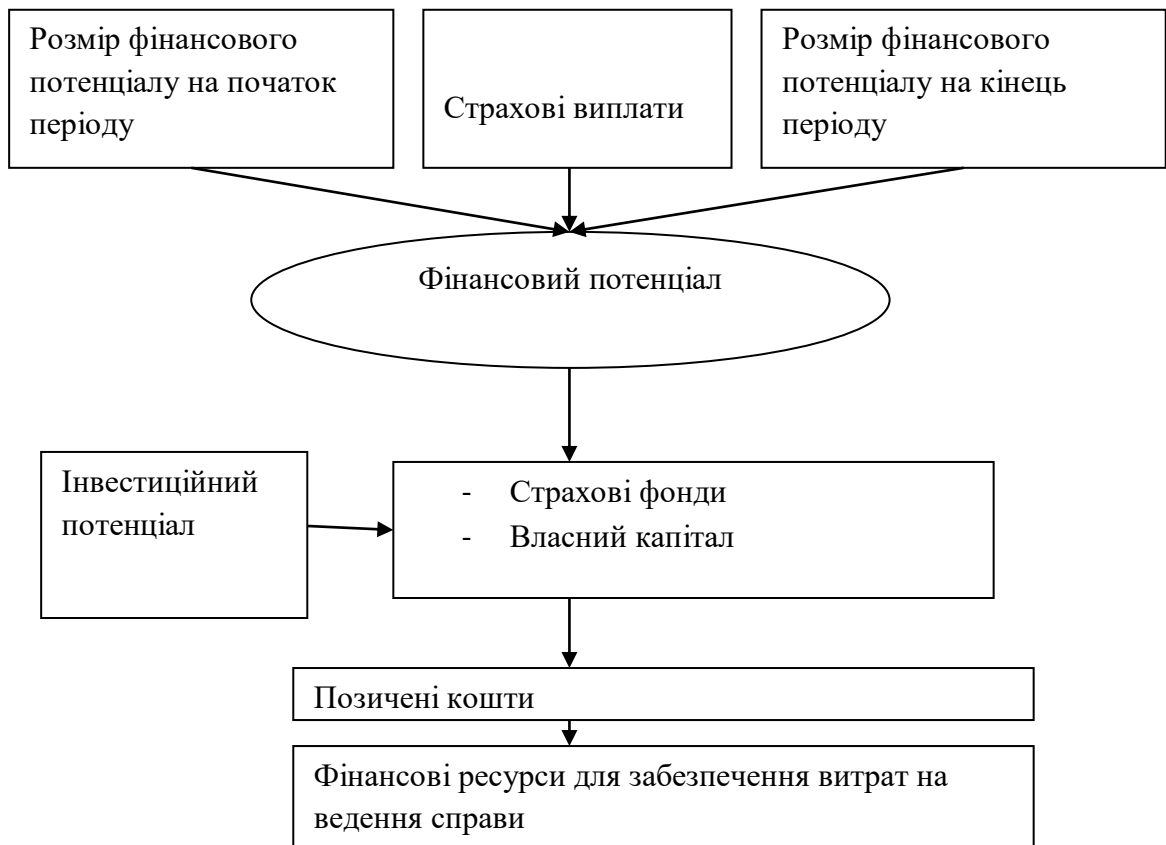

Рис.1.2. Формування інвестиційного потенціалу страховиків

По-перше, страхові компанії використовують кошти від інвестиційного доходу з метою покриття від'ємного фінансового результату за прямими страховими операціями, також за сильної конкуренції на страховому ринку, при цьому має бути ефективна інвестиційна діяльність. Оцінка цієї діяльності визначається через показник співвідношення страхових виплат і премій (в обсязі нетто-ставки). У результаті цієї оцінки, якщо значення буде більше одиниці, значить використання інвестиційного доходу для покриття збитків вище, ніж це можуть дозволити страхові тарифи. Таким чином, чим більше цей показник перевищує одиницю, тим сильніший інвестиційний потенціал даної компанії.

По-друге, завдяки інвестиційній діяльності страхова організація може залучити страхувальників до участі в прибутку через систему нарахування бонусів або повернення частини страхового внеску. Саме в цьому інвестиційний потенціал характеризується через показник величини

інвестиційного відсотка, що нараховується на страхові суми за договорами страхування життя, і показник розміру частини страхового тарифу, що повертається.

По-третє, дохід від інвестиційної діяльності це джерело власного капіталу страховика, яке також використовується в надзвичайних ситуаціях, з метою покриття страхових зобов'язань. У даному випадку інвестиційний потенціал визначає показник частки фінансового прибутку, що спрямовується на збільшення власного капіталу [19,с.210].

Таким чином, як на макрорівні роль інвестиційної діяльності необхідна для національної економіки, так і на мікрорівні важлива для страхової компанії, оскільки підвищує її фінансову стабільність, платоспроможність і конкурентоспроможність.

Інвестиційні вкладення в конкретні проекти проводиться з метою формування у страхової організації інвестиційного портфеля, який являє собою безліч фінансових інструментів, отриманих страховиком в інвестуванні грошових коштів з метою отримання прибутку. Інвестиційний портфель формується згідно з прийнятою інвестиційною політикою страховика відповідно до принципів розподілу страхових фондів. Інвестиційний портфель визначає обсяг інвестиційних вкладень у конкретному звітному періоді, а також враховуються цілі страховика.

Розглянемо два різних, але взаємопов'язаних поняття, це страховий фонд і страхові резерви. Страховий фонд являє собою сукупність коштів, створених за рахунок акумулювання страхових премій, що надійшли, також формується за допомогою інвестиційної діяльності страхової компанії і спрямована на здійснення страхових виплат. Страхові резерви є обліковою категорією, яка визначає потрібний обсяг страхового фонду з метою виконання зобов'язань страхової організації за договором. Також, існує таке поняття, як технічні резерви, вони є оцінкою очікуваних у майбутньому сум виплат за договорами страхування іншими, ніж страхування життя, що діє на момент оцінки [37,с.61].

Інвестування страхових фондів це розміщення ресурсів страховика для

страхових виплат на принципах прибутковості, зворотності, ліквідності та диверсифікації. Інвестування страхових фондів має суттєву відмінність від інших видів інвестиційної діяльності.

По-перше є зв'язок із ризиковою природою страхування, по-друге страхові фонди є лише тимчасово вільними коштами і вони можуть бути затребувані в будь-який час. З цієї причини страховики виробили власні принципи, такі як надійність, ліквідність, диверсифікація і прибутковість вкладень. Принцип надійності є головним в інвестиційній практиці. Страховик продає послугу із захисту матеріальних інтересів страхувальників і природньо отримує у своє розпорядження страхові внески. При виконанні своїх прямих функцій страховик, повинен бути впевнений у зворотності вкладених інвестицій для покриття страхових збитків. Інші принципи інвестування визначаються особливостями конкретних видів страхування, наприклад при розміщенні коштів страхових фондів, сформованих зі страхування життя і ризикових видів страхування. Нижче в табл 1.1 наведено детальний порівняльний аналіз характеристики інвестування коштів страховиками відповідно до галузей страхування.

Таблиця 1.1

Порівняльний аналіз принципів інвестиційної діяльності за ризиковими видами страхування і страхування життя

Параметри інвестування	Ризикові види страхування	Страховання життя
Терміни	Короткострокові інвестиції	Довгострокові інвестиції
Дохідність	Дохід залежить від ліквідності вкладень	Необхідність отримання стабільного доходу, який враховується при визначенні страхової премії або суми
Ліквідність	Є головним принципом інвестування, тому що виплати носять випадковий характер	Терміни інвестування заздалегідь узгоджені зі строками виплат на основі даних математичної статистики смертності (дожиття)
Врахування інфляції	Інфляцію можна не враховувати за деякими видами страхування	Інфляцію обов'язково враховувати, оскільки інвестиції довгострокові
Обсяги інвестування	Обсяг інвестицій змінний з можливістю великих одноразових виплат.	Значний, стійкий, поступово збільшується обсяг інвестицій за рахунок капіталізацій.

Дія решти принципів інвестування визначається особливостями конкретних видів страхування. Значні відмінності спостерігаються при розміщенні ресурсів страхових фондів, утворених зі страхування життя (страхування сум) і ризикових видів страхування (страхування збитків).

Інвестиційні можливості страхової компанії визначають такі фактори:

- обсяг зібраних страхових премій;
- розмір страхового портфеля;
- прибутковість страхової компанії;
- державні вимоги до формування страхових резервів;
- умови укладених договорів страхування;
- розмір власного капіталу [18,с.146].

Більшість інвестиційних можливостей припадає на "власні кошти". Страхові резерви загалом варіюються залежно від оплати страхового покриття. Страховий портфель страхової компанії має забезпечувати її фінансову стійкість, і зазвичай її визначають стандарти страхового нагляду. Він визначає порядок розміщення тимчасово вільних коштів страхових резервів.

Детальніше розглянемо суть та структуру фінансових ресурсів страховика як джерела інвестиційної діяльності страхових компаній.

1.2. Фінансові ресурси страхових компаній як джерело інвестиційної діяльності

Вкладення фінансових вільних коштів у інвестиційні проекти для страхової компанії є особливо актуальним, оскільки у світі страховики займають особливе місце у наповненні інвестиційного процесу.

«По-перше, тому що представники страхового бізнесу самі здатні виконувати функції інвесторів, мобілізуючи значну частину накопичених фінансових коштів від продажу страхових послуг, спрямовуючи їх у різні види інвестицій. По-друге, за допомогою інституту страхування вони готові

стимулювати інвестиційну діяльність вітчизняних та іноземних власників капіталу, укладаючи страхові договори щодо довгострокових видів страхування життя, створюючи резерв «довгих грошей» економіки.

По-третє, страхові компанії гарантують через систему страхування та перестрахування інвесторам повернення вкладених коштів та відшкодування недоотриманого доходу при настанні різних несприятливих подій»[16,с.108].

Фінансові ресурси включають поточні надходження та різні фонди, призначені для використання їх протягом ряду наступних років. Все це надає можливість страховику накопичити їх як інвестиційного капіталу. У світі страхові компанії на глобальному фінансовому ринку входять до найбільших інвесторів економіки. Так, «загальна сума інвестицій страхових компаній в економіку Європи, США та Японії досягає кількох трильйонів доларів, що складає від 50 до 80% усіх інвестиційних вкладень» [42].

Забезпечення захисту від ризиків є основним напрямом діяльності страхової організації. Укладається страховий договір, за яким страхувальник виплачує страховій організації страхові премії, утворюючи грошовий фонд. Після закінчення дії договору тимчасові грошові кошти, що перебувають у розпорядженні страхової компанії, витрачаються на виплати або утворюють дохідну базу. Фінансовими ресурсами страхової компанії є не тільки кошти від страхових операцій, а й доходи, отримані від інвестиційної діяльності [12, с.27].

Виконання своїх зобов'язань є першочерговим питанням при визначенні потенціалу страхової компанії, який свідчить не тільки про величину фінансових ресурсів компанії, а й про якість управління цими ресурсами.

Раціональне структурування елементів фінансового потенціалу свідчить про ефективну діяльність страхової компанії. Чим об'ємніший і потужніший фінансовий потенціал, тим успішніша і конкурентоспроможніша страхова компанія.

Характерною рисою для формування фінансового потенціалу страхової компанії є специфічні страхові ризики, для ефективного управління та мінімізації даних ризиків необхідно розробити певний інструментарій і

методику аналізу. Фінансовий потенціал страхової організації складається з власного та залученого капіталу. Одним із складових власного капіталу є зареєстрований капітал, розмір «...мінімального капіталу страховика не може становити менше ніж мінімальне абсолютне значення:

1) 32 мільйони гривень - для страховика, який отримав ліцензію на здійснення діяльності з прямого страхування за одним чи декількома з класів страхування іншого, ніж страхування життя, крім класів страхування, визначених у пункті 2 цієї частини;

2) 48 мільйонів гривень - для страховика, який отримав ліцензію на здійснення діяльності з прямого страхування за одним чи декількома з класів страхування 10, 11, 12, 13, 14, 15. Дана умова не включає діяльність із прямого страхування за класом страхування 13, за умови що ліцензія страховика на здійснення діяльності із страхування містить обмеження та/або особливості для цього класу, визначені нормативно-правовими актами Регулятора, які можуть давати підстави для застосування спрощеного підходу для розрахунку капіталу платоспроможності та мінімального капіталу;

3) 48 мільйонів гривень - для страховика, який отримав ліцензію на здійснення діяльності з прямого страхування за одним чи декількома з класів страхування життя;

4) 48 мільйонів гривень - для страховика, ліцензія якого включає право здійснення діяльності з вхідного перестраховування, крім передбаченого абзацом першим частини п'ятої статті 11 цього Закону»[1].

Страхування має вузькоспрямовану діяльність, в основному існує на залученому капіталі, що надходить у формі страхових премій, відповідно залучена частина набагато більша за власні кошти. Ці кошти лише тимчасово, на період дії договорів страхування, перебувають у розпорядженні страхової організації. Після закінчення договору, при варіанті настання страхового випадку, виплати повертаються страхувальнику у вигляді відшкодування.

При варіанті беззбиткового договору, страхові виплати стають доходом компанії. Тимчасове користування страхових виплат дає нам можливість

визначення цих коштів як залучених. І також використовувати їх у своїй інвестиційній діяльності.

Також до складу залученого капіталу можна віднести кредиторську заборгованість з оплати праці, наприклад, і також банківські кредити та позики.

Страхова премія - це плата страховій компанії за забезпечення захисту тієї чи іншої сфери життя і бізнесу. Страхова премія поділяється на дві нерівнозначні частини: ризикова (страхова) премія (нетто) - йде чітко на виплату відшкодування, і премія, яку направляють на покриття витрат самої страхової організації. Власний капітал організації відіграє величезну роль при отриманні ліцензії на роботу в страховій сфері. Його величина на початковому етапі функціонування страхової компанії має дорівнювати величині взятих на себе зобов'язань, оскільки на початку діяльності ще не сформовано страховий фонд. У цьому випадку втрата частини власного капіталу означає підприємницький ризик, властивий галузі.

«Страховик зобов'язаний формувати технічні резерви за всіма зобов'язаннями за договорами страхування (перестраховання)»[1].

Законом України «Про страхування» чітко визначено вимоги до інвестиційної діяльності страховиків до яких належать:

«1. Страховик зобов'язаний формувати активи з дотриманням принципу розсудливості, а саме:

1) страховик зобов'язаний інвестувати лише в активи, ризики яких він може коректно визначати, відслідковувати, оцінювати, управляти ними та подавати звіти про них;

2) кошти повинні бути інвестовані таким чином, щоб забезпечити належний рівень безпеки, якості, диверсифікованості, належну ліквідність та прибутковість активів.

2. Регулятор має право встановлювати вимоги до активів страховика, зокрема до активів на покриття технічних резервів, обмеження на концентрацію активів та обмеження на активи, що мають відношення до пов'язаних із страховиком осіб.

1. Страховик зобов'язаний постійно мати обсяг прийнятних активів для покриття технічних резервів. Перелік, характеристики та вимоги до активів, що є прийнятними для покриття технічних резервів, встановлюються нормативно-правовими актами Регулятора.

2. Інвестиції в активи для покриття технічних резервів здійснюються з метою забезпечення дотримання виконання зобов'язань за договорами страхування (перестраховання). Такі інвестиції мають максимально відповідати суті, валюті та строковості зобов'язань за договорами страхування (перестраховання). Вимоги до якості, ліквідності та диверсифікованості активів для покриття технічних резервів встановлюються нормативно-правовими актами Регулятора.

3. Активи, сформовані для покриття технічних резервів, не можуть бути обтяжені для забезпечення виконання інших зобов'язань, ніж зобов'язання за договорами страхування (перестраховання).

4. Активи, сформовані для покриття технічних резервів за договорами страхування за класами страхування життя (крім інвестиційного страхування), не є власністю страховика і не можуть бути обтяжені для забезпечення виконання інших зобов'язань, ніж зобов'язання за договорами страхування.

5. Перелік активів для покриття технічних резервів страховика ведеться у вигляді окремого реєстру активів, порядок ведення якого встановлюється нормативно-правовими актами Регулятора» [1].

Страхові резерви обчислюються за формулами і мають конкретне відсоткове співвідношення до страхових виплат і ранжуються від виду страхування. Також страхові резерви є основою для формування інвестиційної політики страховиків.

Страхові резерви перебувають у прямій залежності від зобов'язань перед страхувальниками страхової компанії. Чим більший обсяг зобов'язань, тим більше необхідно страхових резервів. Тому, під фінансовим потенціалом страхової компанії розуміється здатність формувати і ефективно використовувати фінансові ресурси та резерви при забезпеченні її фінансової

стійкості та платоспроможності. Потужний фінансовий потенціал страхової компанії є найбільш вагомим чинником для успішної конкурентної боротьби на ринку. Періодична оцінка фінансового потенціалу необхідна для забезпечення надійної роботи та можливості коригування таких важливих факторів, таких як:

- достатній обсяг страхових резервів, необхідний для платоспроможності за взятими зобов'язаннями, згідно з укладеними договорами страхування;

- ліквідність і платоспроможність власних коштів, виражених у додатковому і статутному капіталі організації;

- успішна інвестиційна політика, що сприяє втраті або виведенню страхових резервів і перешкоджає утворенню страхових резервів і перешкоджає утворенню дебіторської заборгованості;

- раціональний вибір страхових продуктів при формуванні дохідного страхового портфеля [16,с.89].

Таким чином, що фінансовий потенціал страхової компанії – це сукупність усіх фінансових ресурсів страхової компанії, що перебувають у господарському обороті та використовуються для проведення страхових операцій і здійснення іншої діяльності. Фінансовий потенціал складається з власних і залучених коштів. Збільшення використання фінансового потенціалу дає змогу збільшувати фінансову стійкість і ліквідність страхової компанії. Від належним чином сформованого фінансового потенціалу залежить інвестиційний потенціал, адже фінансові ресурси страховиків є джерело інвестування.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СТАНУ ТА ДИНАМІКИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

2.1. Оцінка інвестиційного потенціалу страхових компаній на ринку страхування

Інвестиційна діяльність вітчизняних страхових компаній має незначний вплив на фінансові результати самих страховиків та їхню конкурентоспроможність. Це пояснюється кількома основними причинами.

По-перше, негативний вплив на розвиток інвестиційної діяльності страховиків чинить недостатня капіталізація українського страхового ринку. Обсяг ресурсів, що акумулюються вітчизняними страховими компаніями, зовсім невеликий, оскільки невелика фінансова потужність самих страховиків і обсяги їхніх операцій. За даними Національного банку України, обсяг зібраних страхових премій за 2023 рік склав 47,0 млрд. грн., що більше ніж у 2022 році на 7,4 млрд.грн., але менше за показник 2021 року на 1,9 млрд.грн. (рис.2.1).

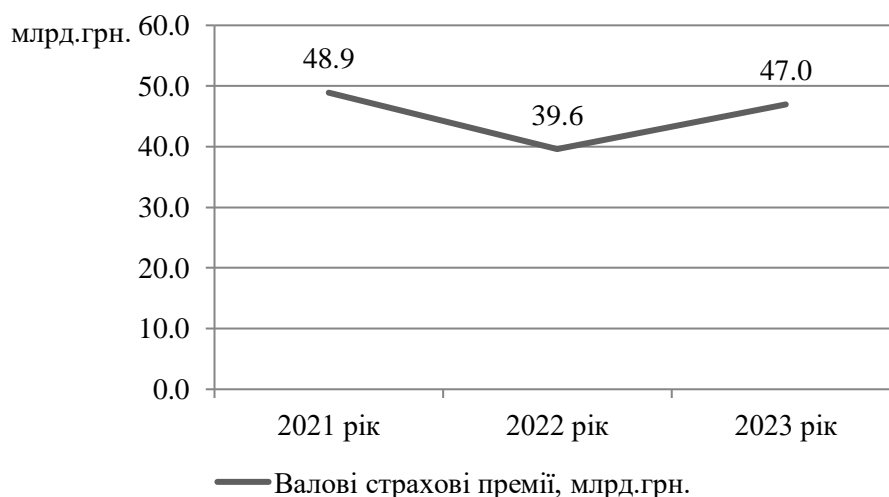

Рис. 2.1. Динаміка валових страхових премій

Незважаючи на позитивну динаміку зростання обсягів страхування, збільшення страхових премій не можна вважати істотним, якщо враховувати

інфляцію хоча в умовах війни ринок зумів повернутись до довоєнних позицій. При цьому загалом збільшення темпів та обсягів надходжень страхових премій забезпечено насамперед розвитком автотранспортного страхування, частка якого склала більше 50%. Водночас очевидні кризові явища, що відбуваються в економіці загалом, не оминули стороною і страховий ринок.

Слід особливо зазначити, що протягом останніх років частка сукупних страхових премій у ВВП України залишається вкрай низькою: у 2021 році частка склала 0,9%, у 2022 році - 0,8%, у 2023 році 0,7%. Слід відмітити, що частка страхових премій у ВВП У 2019 році була 1,3% і поступова знижується, тоді як у групі передових розвинених країн частка премій у ВВП варіюється від 8 до 14% [23]. При цьому обсяг ВВП є основним показником рівня розвитку економіки. Частка в ньому будь-якої галузі свідчить, насамперед, про її значущість і вплив на економічні процеси. Низька частка страхових надходжень в обсязі ВВП свідчить про повільний розвиток галузі і відповідно про незначний його вплив на економіку країни. Водночас, згідно зі Стратегією розвитку фінансового сектору України до 2025 року цільове значення індикатора – не менше 2% ВВП [22]. Поряд з цим дослідимо динаміку обсягів сформованих активів та резервів вітчизняних страхових компаній (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Динаміка сформованих активів та резервів на страховому ринку України

млн.грн.

Назва показника	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Відхилення (+/-) звітного періоду до	
				2021 року	2022 року
Обсяг сформованих страхових резервів, в т.ч.	36555,7	41000,6	46781,0	10225,3	5780,4
резерви зі страхування життя	13743,0	16434,2	18015,2	4272,2	1581,0
Активи страховиків	64209,2	70298,3	74335,0	10125,8	4036,7
Активи, визначені ст. 31 Закону України "Про страхування" для представлення коштів страхових резервів	47159,2	54145,6	56292,0	9132,8	2146,4

В цілому у 2023 році активи страхових компаній склали 74335 млн.грн. і зросли в порівнянні з 2021 і 2022 роками на 10125,8 млн.грн. і на 4036,7 млн.грн. Зросли також і активи, визначені ст. 31 Закону України "Про страхування" для представлення коштів страхових резервів з 47159,2 млн.грн. у 2021 році до 59292,0 млн.грн. у 2023 році [24;25].

Сформовані страхові резерви у 2023 році склали 46781,0 млн.грн. і збільшились порівнянно з 2021 і 2022 роками на 10225,3 млн.грн. і 5780,4 млн.грн. відповідно.

Для нарощення інвестиційного потенціалу ринку важливим є також збільшення резервів зі страхування життя: з 13743,0 млн.грн. у 2021 році до 18015,2 млн.грн. у 2023 році.

Наочно динаміку активів та сформованих резервів зображено на рис. 2.2.

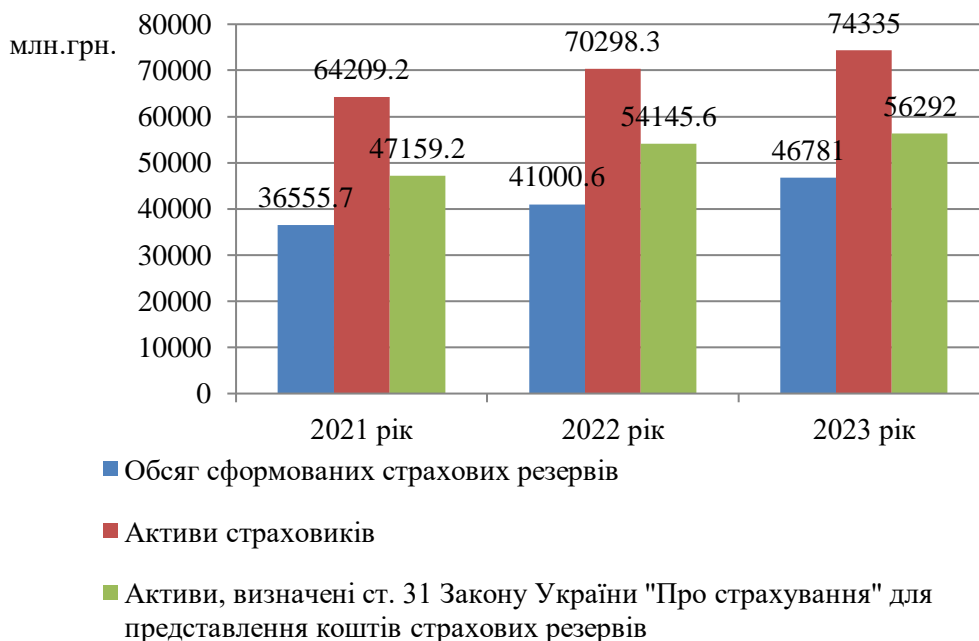

Рис.2.2. Динаміка сформованих активів та резервів на страховому ринку

Таким чином, з погляду інвестиційних можливостей володіє незначними фінансовими ресурсами, але позитивним є поступове зростання фінансових ресурсів в сучасних умовах.

Розглянемо структуру прийнятих активів на покриття резервів страхових

компаній на рис. 2.3. Як бачимо у структурі інвестицій переважають державні цінні папери та банківські депозити. Частка депозитів дещо знизилась у післяковідний рік з 25% до 23%, а з 2021 року до 2023 року зросла з 23% до 28%. Вкладення в державні цінні папери навпаки: зросли у 2021 році до 34% з 28% у 2020 році [27]. У 2022 році знову впала до 30% і зросла до 32% у 2023 році. Значно зменшилась частка вкладень у нерухоме майно: за 4 роки вдвічі зменшилась.

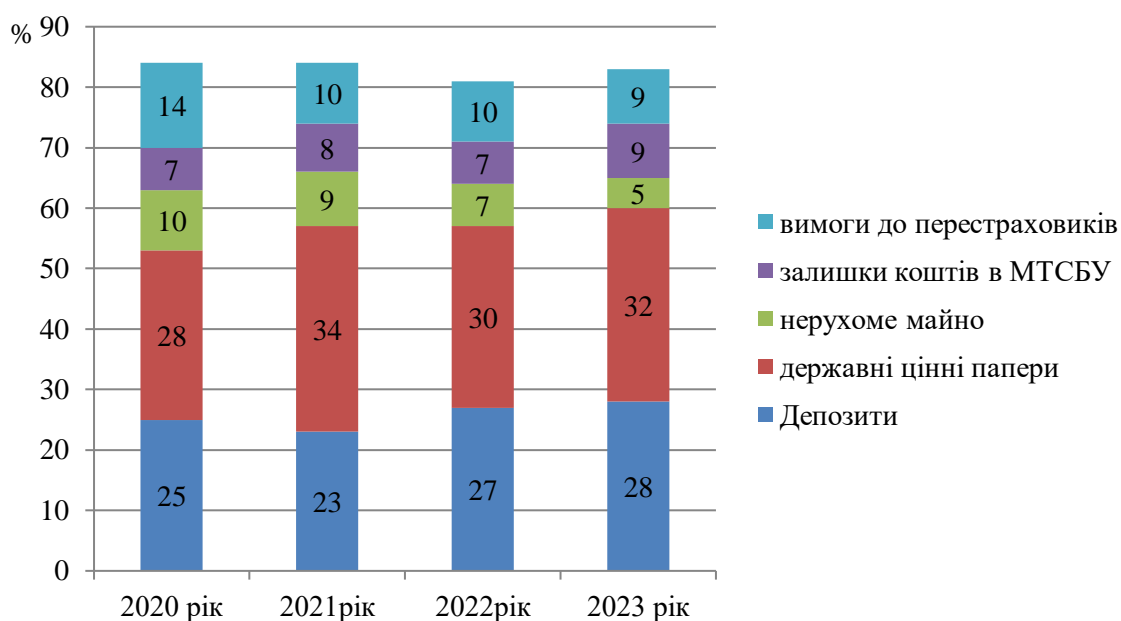

Рис.2.3. Структура прийнятих активів на покриття резервів

Поряд з цим розглянемо структуру активів компаній зі страхування життя та ризикових страхових компаній.

Найбільшу частку в структурі активів компаній зі страхування життя протягом останніх 4 років займали поточні інвестиції, частка яких у 2023 році склала 38% (рис. 2.4). Майже вдвічі зменшилась частка вкладень в довгострокові інвестиції: з 41% у 2020 році до 23% у 2023 році.

Значно зросла частка грошових коштів в активах компаній: з 9% у 2020 році до 32% у 2023 році. Як бачимо у роки повномасштабного вторгнення значно зменшились вкладення в довгострокові інвестиції, а, натомість, зросли грошові кошти.

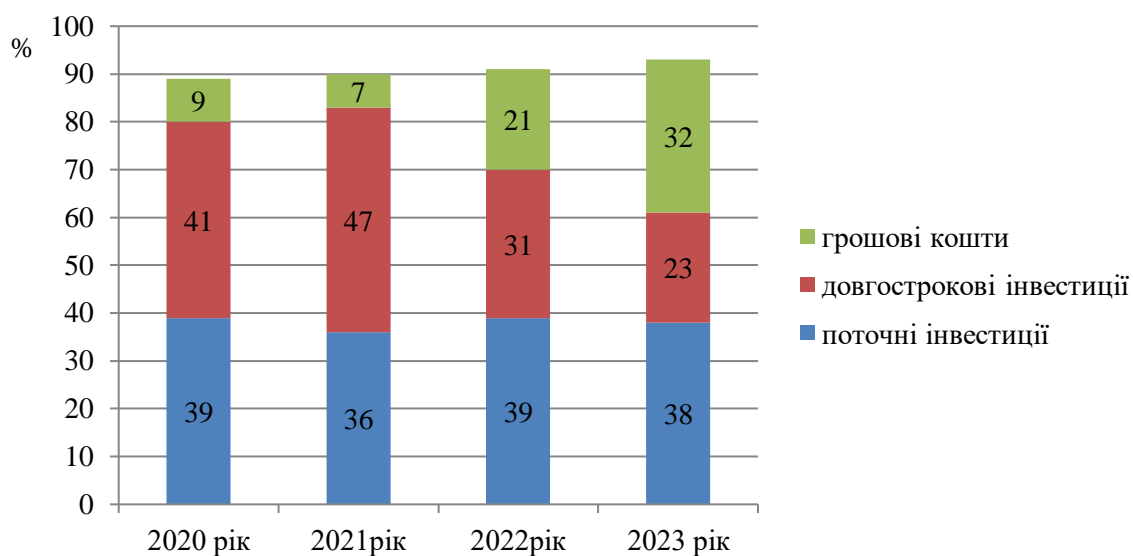

Рис. 2.4. Структура активів компаній зі страхування життя

Аналогічно розглянемо структуру активів ризикових страхових компаній на рис. 2.5.

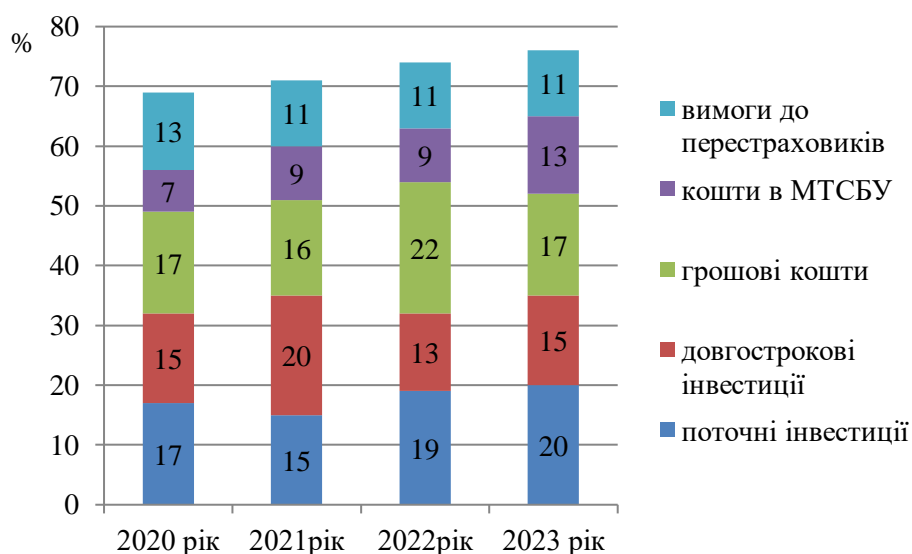

Рис. 2.5. Структура активів ризикових страхових компаній

В структурі активів ризикових страхових компаній найбільшу частку протягом років займали поточні інвестиції і грошові кошти. поточні інвестиції у 2023 році склали 20% і демонструють тенденцію до зростання. Грошові кошти у 2023 році склали 17%, дещо зменшились в порівнянні з 2022 роком –

на 5%, але знаходяться на рівні 2020 і 2021 років.

Довгострокові інвестиції склали у 2023 році 15 % (рівень 2020 року), порівняно з 2021 роком зменшились на 5%, а порівняно з 2022 роком збільшились на 2%.

Високий рівень ризиковості в умовах війни, нестабільний розвиток фінансового ринку, проблеми економічного розвитку країни, нестабільний валютний курс гальмують розвиток довгострокових інвестиційних вкладень, яких найбільше потребує економіка країни. Тому, виходячи з рисунків, бачимо, що страховики надають перевагу короткостроковим інвестиційним вкладенням.

«Доходи українських ризикових страховиків за облігаціями за рік склали 2,4 млрд грн, доходи від депозитів 2,77 млрд грн. Лайфові страховики отримали 1,36 млрд грн доходів за облігаціями та більше 1 млрд грн за депозитними вкладеннями»[27]. Згідно річного звіту погіршилися коефіцієнти збитковості та ефективності діяльності ризикових страховиків, але завдяки інвестиційним доходам страховики були прибутковими.

Інвестиційний потенціал страхової організації - це здатність страхової організації реалізувати можливості, що містяться в інвестиційних ресурсах, при дотриманні принципів диверсифікації, ліквідності, прибутковості, зворотності. Ключовими інвесторами на ринку страхування завжди розглядалися лайфові страхові компанії, тому розглянемо структуру активів ТОП-5 страхових компаній зі страхування життя за 2023 рік за напрямками вкладень (табл.2.2).

Лідером на ринку страхування життя є СК Метлайф, обсяг активів якої за 2023 рік склав 7809,0 млн.грн., що більше ніж у 2022 році на 27,9%. В структурі активів за 2023 рік переважають грошові кошти та їх еквіваленти на суму 5596,4 млн.грн., далі йдуть довгострокові фінансові інвестиції в сумі 1234,4 млн.грн.

Найбільша сума довгострокових фінансових інвестицій за СК Граве Україна Страхування життя на суму 1795,1 млн.грн., а поточні інвестиції склали 2078,4 млн.грн. Найбільша сума поточних фінансових інвестицій була здійснена СГ ТАС у 2023 році на суму 3105,2 млн.грн. Страхові компанії PZU

УКРАЇНА СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ та УНІКА ЖИТТЯ у 2023 році також надали перевагу поточним фінансовим інвестиціям [29].

Таблиця 2.2

Структура активів ТОП-5 страхових компаній зі страхування життя за
2023 рік

№	Назва компанії	Активи на 31.12.2023 р., млн. грн., в т.ч.	довгострокові фінансові інвестиції	поточні фінансові інвестиції	їх гроші та еквіваленти	Активи на 31.12.2022 р., тис. грн.	Зміна, 2023/2022 %
1	МЕТЛАЙФ	7 809, 0	1234,4	653, 3	5 596, 4	6 106,6	27,9
2	ГРАВЕ УКРАЇНА СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ	4 968, 5	1795,1	2 078,4	699,1	4 970, 4	0,0
3	ТАС	4 719,1	451,4	3 105,2	738,1	4 181,3	12,9
4	PZU УКРАЇНА СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ	2 299,2	306,3	1 493,2	408,9	1 885, 2	22,0
5	УНІКА ЖИТТЯ	1 424, 7	513, 2	874, 7	22,1	1 313,1	8,5

Поряд з цим розглянемо структуру активів нон-лайфових страхових компаній ТОП-5 ризикових страхових компаній за 2023 рік (табл.2.3).

Лідером на ринку ризикового страхування за обсягом активів є страхова компанія ARX з сумою 5646,6 млн.грн.

Таблиця 2.3

Структура активів ТОП-5 ризикових страхових компаній за 2023 рік

№	Назва компанії	Активи на 31.12.2023 р., млн. грн., в т.ч.	довгострокові фінансові інвестиції	поточні фінансові інвестиції	їх гроші та еквіваленти	Інші активи
1	ARX	5 646,6	1214,3	1 745,4	196,3	2 408,0
2	ТАС СГ	3 908,1	1 241,2	434,4	107,0	1 945,1
3	УНІКА	3 839,8	859,0	1 732,9	108,3	1 090,2
4	ІНГО	3 678,0	452,7	1 249,9	96,4	1 644,0
5	УСГ	2 729,5	88, 6	1 022,4	831,4	742,4

Найбільшими у 2023 році були поточні фінансові інвестиції – 1745,4 млн.грн., довгострокові фінансові інвестиції дещо менші – 1214,3 млн.грн. Топі компанії ТОП-5 як Уніка, Інго, УСГ протягом 2023 року надавали перевагу поточним фінансовим інвестиціям, тоді як СГ ТАС – довгостроковим фінансовим інвестиціям, сума яких склала 1241,2 млн.грн.

Таким чином, виходячи з показників розвитку ринку в цілому бачимо, що ринок у 2023 році зріс. Показник страхових премій досяг рівня 2021 року. Активи та резерви страхових компаній попри зменшення кількості страховиків за три роки вдвічі зростали, що показує фінансову стійкість ринку до ризиків. Значно помінялась структура вкладень в бік короткострокових вкладень, що зумовлено складними фінансово-економічними умовами розвитку економіки.

Проведемо оцінку інвестиційного потенціалу ПАТ СК УСГ, яка входить в ТОП-5 ризикових страхових компаній на ринку за обсягами активів.

2.2. Дослідження інвестиційного потенціалу страхової компанії «УСГ»

ПАТ СК «УСГ» - сучасна страхова компанія, 100% капіталу якої є іноземним. Сьогодні СК «УСГ» входить в ТОП-10 страхових компаній України за основними фінансовими показниками: обсяг власного капіталу, активів, страхових резервів, сума страхових виплат (1 місце) та страхових платежів (4 місце), рівень страхових виплат (2 місце).

СК «УСГ» є членом Vienna Insurance Group – лідера країн Центральної та Східної Європи, а також Австрії.

«Місія компанії полягає у забезпеченні кожного громадянина клієнторієнтовними, якісними, доступними та першокласними страховими послугами, з урахуванням особистих потреб, виправдовуючи та перевершуючи очікування, залишаючись при цьому стабільним лідером українського класичного ринку страхування» [32].

Сьогодні СК «УСГ» провадить прибутковий ефективний бізнес, надає

високоякісні конкурентоспроможні страхові послуги за основними напрямками, має бездоганну ділову репутацію, з кожним роком вартість компанії зростає. Основними страховими напрямками є авто страхування (каско, страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів), майнове та особисте страхування, медичне страхування зокрема та страхування різних видів відповідальності.

СК «УСГ» має біля 30 ліцензій на проведення обов'язкових та добровільних видів страхування, що дозволяє надавати ефективний страховий захист. Більше 50 видів страхових продуктів є у портфелі компанії. СК «УСГ» є повним членом Моторного (транспортного) страхового бюро України.

«Інститут Аналізу Ризиків підтвердив довгостроковий кредитний рейтинг/рейтинг фінансової стійкості ПАТ "СК "УСГ" на підставі фінансової звітності Компанії за 2022 рік. Рейтинг підтверджено на інвестиційному рівні uaAA зі стабільним прогнозом. Відмінний рейтинг інвестиційного рівня uaAA - означає, що Компанія з дуже високою вірогідністю виконає свої зобов'язання. Прогноз "Стабільний" вказує на відсутність підстав для перегляду рейтингу протягом року. Рейтинг поточного фінансового стану Компанії відповідає рівню "a" (відмінний) і означає, що СК "УСГ" володіє необхідними активами для виконання своїх поточних зобов'язань, а результати її операційної діяльності сприятливі. Рейтинг доступу до капіталу відповідає рівню "b" (хороший)» [32].

Основні показники розвитку СК «УСГ» за 2020-2022 роки можна розглянути в табл.2.4.

Валові страхові премії СК УСГ у 2022 році склали 3167,51 млн.грн. і зросли в порівнянні з 2020 і 2021 роками на 1254,3 млн.грн. і на 820,4 млн.грн. відповідно. Дещо зменшилися у 2022 році понесені збитки за страховими виплатами, хоча вони досягли рівня 2020 року: виплати у 2022 році склали 596,81 млн.грн. і зменшились порівняно з 2020 і 2021 роками на 4,51 млн.грн. і на 57,2 млн.грн. відповідно.

Таблиця 2.4

Динаміка основних показників розвитку СК «УСГ» за 2020-2022 роки

млн.грн.

Назва показника	2020рік	2021рік	2022 рік	Відхилення (+/-) звітнього періоду до	
				2020 року	2021 року
Валові страхові премії підписані	1913,21	2347,07	3167,51	1254,3	820,4
Понесені збитки за страховими виплатами	601,32	653,96	596,81	-4,51	-57,2
Фінансовий результат до оподаткування	161,22	92,89	180,32	19,1	87,4
Чистий прибуток (збиток)	65,40	21,21	85,01	19,61	63,8

Позитивним є зростання фінансового результату компанії до оподаткування і чистого прибутку у 2022 році, році повномасштабного вторгнення. Чистий прибуток у 2022 році склав 85,01 млн.грн. і зріс в порівнянні з 2020 і 2021 роком на 19,61 млн.грн. і на 63,8 млн.грн. відповідно.

З метою аналізу інвестиційного потенціалу страхової компанії УСГ проаналізуємо динаміку активів, акцентуючи увагу на напрямках вкладень за 2020-2022 роки.

У 2022 році активи СК УСГ склали 3437,77 млн.грн. і порівняно з 2020 роком зменшились на 1318,12 млн.грн., а порівняно з 2021 роком зросли на 493,4 млн.грн. Найбільшу частку в структурі активів у 2022 році склали оборотні активи в сумі 2427,3 млн.грн., які порівняно з 2020 роком зменшились на 1599,74 млн.грн., а порівняно з 2021 роком зросли на 691,7 млн.грн. Найбільшими були гроші та їх еквіваленти: 1465,48 млн.грн. у 2022 році і значно зросли порівняно з 2020 і 2021 роком на 938,67 млн.грн. і на 1192,5 млн.грн. відповідно. Вкладення в поточні фінансові інвестиції у 2022 році склали 340,07 млн.грн. і порівняно з 2021 роком збільшились на 43,9 млн.грн.

Таблиця 2.5

Динаміка активів СК УСГ за 2020-2022 роки

млн.грн.

Назва показника	2020рік	2021рік	2022рік	Відхилення (+/-) звітного періоду до	
				2020року	2021року
Активи	4755,89	2944,33	3437,77	-1318,12	493,44
1.Необоротні активи	728,3	1202,38	1004,15	275,85	-198,23
інші фінансові інвестиції	53,9	339,61	76,26	22,36	-263,35
залишок коштів у централізованих страхових резервах	503,27	641,61	592,34	89,07	-49,27
2.Оборотні активи	4027,04	1735,64	2427,3	-1599,74	691,66
поточні фінансові інвестиції	357,15	296,17	340,07	-17,08	43,9
гроші та їх еквіваленти	526,81	273,01	1465,48	938,67	1192,47
частка перестраховика у страхових резервах	3089,65	1094,81	499,99	-2589,66	-594,82
3. Необоротні активи, утримані для продажу, та групи вибуття	0,55	6,31	6,31	5,76	0,0

В цілому у 2022 році зменшилась сума інших фінансових інвестицій, частка перестраховика у страхових резервах, залишки коштів в централізованих страхових резервах. Розглянемо динаміку пасивів СК УСГ, акцентуючи увагу на власному капіталі та страхових резервах компанії за 2020-2022 рр (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Динаміка пасивів СК УСГ за 2020-2022 роки

млн.грн.

Назва	2020рік	2021рік	2022рік	Відхилення (+/-) звітного періоду до	
				2020 року	2021 року
1.Власний капітал	611,2	576,81	643,8	32,6	66,99
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення: страхові резерви	3968,57	2144,33	2140,41	-1828,16	-3,92
3. Поточні зобов'язання і забезпечення	176,12	223,19	653,56	477,44	430,37

Позитивним є зростання власного капіталу страхової компанії на протязі аналізованого періоду. У 2022 році власний капітал склав 643,8 млн.грн. і зріс порівняно з 2020 і 2021 роками на 32,6 млн.грн. і на 67,0 млн.грн. Страхові резерви є важливим джерелом інвестицій компанії, найбільшими вони були у 2020 році – 3968,57 млн.грн., а протягом 2021 і 2022 року залишались майже на рівні – 2140,41 млн.грн.(у 2022 році).

Проаналізуємо динаміку чистого руху коштів від інвестиційної діяльності СК УСГ за 2020-2022 роки (табл.2.7).

Таблиця 2.7

Динаміка чистого руху коштів від інвестиційної діяльності СК УСГ за
2020-2022 роки

млн.грн.

Назва	2020рік	2021рік	2022рік	Відхилення (+/-) звітного періоду до	
				2020 року	2021 року
1.Надходження від реалізації:					
фінансових інвестицій	195,25	138,44	126,96	-68,29	-11,5
необоротних активів	0,05	0,24	0	-0,05	-0,24
2.Надходження від отриманих:					
відсотки	90,25	64,83	138,82	48,57	73,99
дивіденди	0	0	0	0	0
3.Інші надходження	0,0	212,03	54,75	54,75	-157,28
4.Витрачання на придбання					
фінансових інвестицій	522,23	519,81	61,4	-460,83	-458,41
необоротних активів	15,24	0,88	0	-15,24	-0,88
5.Інші платежі	94,9	228,34	0	-94,9	-228,34
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	346,81	333,48	259,14	-87,67	-74,34

Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності у 2022 році склав 259,14 млн.грн. і зменшився порівняно з 2020 і 2021 роками на 87,67 млн.грн. і 74,3 млн.грн. відповідно. Найбільший вплив на зміну чистого руху коштів від інвестиційної діяльності мало зменшення витрачання на придбання фінансових інвестицій: у 2022 році витратили 61,4 млн.грн. і зменшились дані витрати порівняно з 2020 і 2021 роками на 460,83 млн.грн. і на 458,4 млн.грн. відповідно. Також скоротилися надходження від реалізації фінансових інвестицій з 195,25 мн.грн. у 2020 році до 126,96 млн.грн. у 2022 році [32].

У 2022 році ні надходжень від реалізації ні витрачань на придбання необоротних активів не було. Зросли надходження від отриманих відсотків, у 2022 році вони склали 138,82 млн.грн. і зросли на 48,57 млн.грн. і на 74,0 млн.грн. у 2020 і 2021 роках відповідно.

В цілому можна відмітити, що СК УСГ утримується від великих інвестиційних вкладень на довгострокову перспективу, переважають грошові кошти та їх еквіваленти та поточні фінансові інвестиції, довгострокові зменшуються, хоча в цілому активи компанії та власний капітал, страхові премії зростають.

Розглянемо структуру фінансових інвестицій СК УСГ за 2020-2022 роки (табл.2.8).

Грошові кошти та їх еквіваленти, які займають найбільшу частку в активах компанії складаються з грошей в касі, грошових коштів на поточних рахунках, та короткострокових депозитів зі строком вкладу до 3 місяців. У 2022 році склали 1468,41 млн.грн. і збільшились порівняно з 2020 і 2021 роками на 939,6 млн.грн. і 1195,4 млн.грн. відповідно. Найбільшу частку в цій групі займають депозити з терміном погашення до 3 місяців, які у 2022 році склали 1178,84 млн.грн. і збільшились порівняно з 2020 і 2021 роками на 734,48 млн.грн. і на 964,5 млн.грн. «Депозити розміщені в банківських установах на території України. Процентні ставки за депозитами відповідають ринковим та складають у середньому від 0,5% до 7%, у залежності від терміну та валюти вкладу» [32].

Таблиця 2.8

Структура фінансових інвестицій СК УСГ за 2020-2022 роки

млн.грн.

Назва	2020рік	2021рік	2022рік	Відхилення (+/-) звітнього періоду до	
				2020 року	2021 року
Грошові кошти та їх еквіваленти в т.ч.	528,81	273,01	1468,41	939,6	1195,4
депозити з терміном погашення до 3 міс.	444,36	214,3	1178,84	734,48	964,54
Поточні фінансові інвестиції в т.ч.	357,15	296,25	340,07	-17,08	43,82
депозити з терміном погашення від 3 міс.до 1 року	221	173,2	0	-221,0	-173,2
ОВДП (до 1 року)	136,15	123,05	340,07	203,92	217,02
Інші фінансові інвестиції	53,9	350,83	76,26	22,36	-274,57
ОЗДП	0	0	76,26	76,26	76,26
ОВДП (до 1 року)	0	339,61	0	0	-339,61

Поточні фінансові інвестиції включають депозити зі строком вкладу від 3 місяців до 1 року та облігації внутрішніх державних позик України (ОВДП). Як бачимо у 2022 році депозитів середньострокових не було. ОВДП з терміном погашення до 1 року у 2022 році склали 340,07 млн.грн. і зросли порівняно з 2020 і 2021 роками на 203,92 млн.грн. і на 217,0 млн.грн. Зменшились у 2022 році інші фінансові інвестиції. Дохідність по ОВДП у гривні складає від 10,0% до 16%. Вкладення в середньострокові ОВДП мали місце лише у 2021 році.

«На початку 2022 року Компанія придбала облігації зовнішніх державних позик України на суму 2 178 тис. доларів, що еквівалентно 61 201 тис. грн. Відсоткова ставка номінальна - 7,75%, ефективна - 11%, дата погашення - 01.09.2025. У зв'язку з погодженням із текстом Меморандуму про згоду від 10.08.2022 року, згідно якого виплати по даним ОЗДП відстрочено на 24 місяці,

було проведено реструктуризацію. Сформований резерв сумнівних боргів станом на 31.12.2022 склав 13 568 тис. грн. Компанія є учасником Товариства з обмеженою відповідальністю "ВІГ СЕРВІСІЗ УКРАЇНА" (основний вид економічної діяльності - консультування з питань інформатизації) та станом на 31.12.2022 року загальний відсоток участі у Статутному капіталі Товариства становить 25,22% (31.12.2021: 25,22%). Компанія є учасником ПрАТ "ВЛАСНИЙ СЕРВІС" (основний вид економічної діяльності - надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна) та станом на 31.12.2022 року загальний відсоток участі у Статутному капіталі Товариства становить 100% (31.12.2021: 100%)»[32].

Щодо сучасних тенденцій то за 6 місяців 2023 року СК "УСГ" зайняла 3 місце за обсягом зібраних страхових премій з сумою 1465,88 млн.грн. (зростання 10,8%), питома вага премій зібраних компанією в загальній сумі страхових премій 6,9%. СК "УСГ" планує у 2023 році зберегти та зміцнити свої позиції у трійці лідерів ринку з пріоритетних продуктів: автострахування, страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів, добровільне медичне страхування, страхування вантажів. Також страхова компанія за півроку 2023 зайняла 1 місце за обсягом страхових виплат з сумою 702,47 млн.грн., питома вага в загальних виплатах на ринку 9%. За розмірами сформованих страхових резервів та активів страхова компанія зайняла 3 місце в загальному рейтингу.

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ НАРОЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ НА РИНКУ

3.1. Оцінка зарубіжного досвіду формування інвестиційного потенціалу страховиків

Зарубіжний досвід функціонування національних страхових ринків свідчить про високу значущість страховиків як інституційних інвесторів, що забезпечують приплив інвестиційних ресурсів у реальний сектор економіки.

Сукупний обсяг інвестиційного потенціалу страхових компаній окремих країн (таких як, наприклад, Великобританія, Німеччина, США) можна порівняти з інвестиційним потенціалом банківського сектора. Страхові компанії розвинених зарубіжних країн накопичили досвід у проведенні не тільки власне страхових операцій, а й інвестиційних, у зв'язку з чим видається цікавим і актуальним на сьогодні вивчення практики їхньої інвестиційної діяльності.

Оцінка і порівняльний аналіз інвестиційного потенціалу вітчизняного страхового ринку і національних страхових ринків окремих розвинених країн дають змогу зробити висновок про наявність істотного розриву в інвестиційних можливостях вітчизняних страховиків у зв'язку з низьким рівнем капіталізації та розвитком самого страхового ринку. Узагальнено ці висновки підтверджуються зіставленням таких статистичних індикаторів ринку, як сукупна страхова премія, рівень проникнення страхування в економіку, а також щільність страхування.

У 2022 році сукупна страхова премія в Україні склала 39,6 млрд.грн. (в доларовому еквіваленті становила приблизно 1,1 млрд.дол.) проти 2960,0 млрд. дол. - у США, 698,0 млрд. дол. - в Китаї, 363,0 млрд. дол. - у Великобританії. При цьому щільність страхування в Україні, низька порівняно з розвиненими

країнами: показник у доларовому еквіваленті 2022 року становив 28 дол./чол. У розвинених країнах рівень показника у 2022 році становив: у США – 8880,9 дол./особу, у Великій Британії - 5417,9 дол./ос., у Франції - 3843,9 дол./ос. Щільність страхування - це показник, який не тільки відображає ступінь розвитку страхування в країні як окремої галузі, а й побічно свідчить про рівень попиту населення на страхові послуги [43]. Низький рівень показника в Україні якраз і вказує на відсутність підвищеного мотивованого попиту на страхові послуги через низьку економічну та фінансову грамотність, недовіру до страхового сектору економіки та низького рівня доходу більшої частини населення. На думку авторів, розв'язання таких загальних системних проблем у страхуванні має екзогенний напрям і загальноекономічний характер.

Ступінь проникнення страхування в економіку в Україні досить низький - у 2022 році частка страхових премій у ВВП країни становила 0,8%; при цьому протягом останніх років значення показника знизилось.

У розвинених країн рівень проникнення страхування в економіку на порядок вищий: у 2022 році в США становив 12%, у Японії - 14%, у Великій Британії – 15% [42]. Таким чином, можна говорити про низький вплив страхування як галузі на економіку України. Таким чином, саме проблеми розвитку страхового ринку перешкоджають на сьогоднішній день підвищенню інвестиційної активності страховиків, а також не дозволяють їм здійснювати функції інституційного інвестора в класичному розумінні, що забезпечує приплив інвестиційних вкладень у реальний сектор економіки.

Проте, в Україні починає проявлятися тенденція зростання інтересу до питань підвищення ефективності та якості управління інвестиційною діяльністю страхової компанії як з боку представників наукових кіл, так і представників бізнес-спільноти. Цей процес знайшов своє відображення і в поетапному перетворенні нормативно - правової бази, що регламентує порядок розміщення власних коштів страховика та тимчасово вільних коштів страхових резервів в активи. Вирішення окремих проблем, пов'язаних з управлінням інвестиційною діяльністю вітчизняними страховиками, може бути забезпечено

використанням досвіду зарубіжних страховиків.

Найбільша питома вага в структурі портфеля у Великій Британії припадає на корпоративні цінні папери (42,3%). Крім того, англійські страховики активно розміщують ресурси в державні цінні папери (22,6%) та іпотеку (14,9%).

Аналогічна ситуація спостерігається в Німеччині: найбільша частка в структурі інвестиційного портфеля припадає на корпоративні цінні папери (58,2%), на іпотеку - 18,8%. [10,с.253]. На тлі розглянутих країн виділяється Італія: у усередненому інвестиційному портфелі страховиків переважають інші активи (34,4%), а також вкладення в нерухомість (32,9%), що не характерно для інших європейських країн. Проте, незважаючи на явні відмінності в структурі усередненого інвестиційного портфеля, загальним для більшості зарубіжних страховиків є високий рівень розвитку іпотечного та споживчого кредитування, у зв'язку з чим вони виступають як конкуренти для банківського сектора. Як показав аналіз, важливу роль у структурі інвестиційного портфеля іноземних страховиків відіграють корпоративні цінні папери, зокрема, корпоративні облігації, що емітують з метою залучення довгострокового капіталу.

Страхові компанії, як правило, розміщують ресурси у великі корпорації з метою мінімізації кредитних ризиків. Основою довгострокового кредитування промислових і торговельних корпорацій є облігаційне фінансування страхових компаній переважно за рахунок галузі особистого страхування. Так, до кінця 2020 року американські страховики були власниками 41,3% усіх корпоративних облігацій [5]. У їхньому інвестиційному портфелі спостерігається зростання частки акцій промислових, транспортних, торговельних та інших акціонерних компаній.

Цікавою видається практика надання страховиками інвестиційних кредитів строком на 15 років, яка набула поширення в США, інвестиційних кредитів строком на 15-20 років промисловим корпораціям [15,с.212]. При цьому страхові компанії та комерційні банки надають кредити спільно: банки фінансують проект протягом перших п'яти років, а страховики - у наступні 10-15 років. Під час видачі особливо великих кредитів з метою зниження ризиків

страхові компанії створюють консорціуми між собою або спільно з комерційними банками. Американські страхові компанії з метою забезпечення галузевої диверсифікації інвестиційного портфеля основні потоки капіталу спрямовують у такі пріоритетні галузі економіки: хімічну, нафтову, нафтопереробну, електронну, машинобудівну. Особливим напрямом їхньої інвестиційної діяльності є цінні папери транснаціональних корпорацій. При цьому страхові компанії беруть участь в управлінні корпораціями, що забезпечується наявністю понад 30% портфеля голосуючих акцій.

У США страховики беруть участь в урядовій програмі інвестицій у Західну Європу [44]. Відмінності в цілях і завданнях програм різних країн обмежують інструменти інвестицій, а також коло інвесторів. В будь-якому разі таке інвестування дає змогу американським страховикам ефективно здійснювати географічну диверсифікацію інвестиційного портфеля. Загалом інвестиційний портфель американських страхових компаній включає високоліквідні короткострокові інвестиції (банківські депозити, депозитні сертифікати, казначейські та комерційні векселі) і середньо- та довгострокові вкладення в цінні папери з фіксованим доходом, нерухомість та іпотечний кредит.

У Великій Британії на частку страхових організацій, що займаються страхуванням життя, припадає близько 80% сукупного обсягу інвестицій. Основними напрямками інвестицій страхових компаній Великобританії зі страхування життя є купівля цінних паперів, таких як державні облигації, облигації акціонерних товариств, акції, депозитні сертифікати, казначейські та комерційні векселі [10,с.254]. Сферою вкладення капіталу страхових організацій є цінні папери з твердо фіксованим доходом, з яких більшу частину становлять облигації. Облігаційні позики здійснюються як державою в особі центрального уряду і місцевих органів влади, так і приватним сектором. У Великій Британії частка вкладень у нерухомість становить понад 8% активів зі страхування життя, до 3-4% - за ризиковими видами страхування.

Європейський стиль управління інвестиційною діяльністю, що

передбачає проведення консервативної або помірно консервативної політики проти помірно агресивної, характерної для американського стилю, яскраво проявляється в Німеччині. Управління активами німецьких страховиків здійснюється як їхніми дочірніми, так і зовнішніми керуючими компаніями. Наприклад, найбільша німецька керуюча компанія "ADAM" входить до групи "Allianz", яка у своїй структурі має банки, страхові, перестраховальні та керуючі компанії. Управлінням активами займається холдинг "Allianz Dresdner Asset Management" ("ADAM"). За цим показником "ADAM" входить до трійки найбільших керуючих компаній світу. Дочірня компанія "ADAM - PIMCO" управляє найбільшим у світі фондом облігацій.

В управлінні інвестиційним портфелем групи "Allianz" холдинг "ADAM" дотримується консервативної політики, що структурно може бути представлено таким чином: 70% вкладається в цінні папери, з них близько 15-20% - надійні та ліквідні акції на світовому ринку, частка, що залишилася, припадає на вкладення в пайові інвестиційні фонди [43].

Інвестор фонду в Німеччині, як правило, бере участь у визначенні об'єктів інвестування. В деяких фондах обумовлюється необхідність узгодження інвестиційної політики та інвестиційних рішень керуючих із клієнтом. Можливий варіант, за якого клієнт сам ухвалює інвестиційне рішення, а керуюча компанія завіряє це рішення і здійснює операцію. Частка страхових і пенсійних інвесторів у спеціальних інвестиційних фондах протягом низки років зростає. Капітали німецьких акціонерних товариств страхування життя розміщені таким чином: земельна власність - 2,3%, позики публічним установам - 6,9%, позики під цінні папери - 0,3%, цінні папери - 11,5%, позики під поліси - 7,1%, іпотека - 71,9%. 71,9% (усереднена структура в 2020 р.).

Інвестиційний портфель розвинених європейських країн загалом відповідає фінансовим характеристикам їхніх зобов'язань: по-перше, за термінами, а по-друге, європейські страховики розміщують кошти в тій самій валюті, в якій виражені і їхні зобов'язання. Саме завдяки таким особливостям, а також консервативному характеру управління інвестиційною діяльністю,

європейські страховики змогли згладити негативний вплив світової фінансової кризи.

Якщо розглядати основні принципи інвестування зарубіжних страховиків, то можна виділити такі основні, як висока прибутковість інвестицій, зворотність, жорсткі обмеження щодо ліквідності, чутливість до зміни процентних ставок для згладжування наслідків їх зниження. Слід зазначити, що висока (максимально можлива) прибутковість інвестиційних вкладень характерна для американських компаній, які часто проводять досить агресивну для страхової галузі інвестиційну політику. У процесі реалізації інвестиційної політики страхова компанія, на думку американських фахівців, повинна враховувати вплив таких основних чинників, як особливості страхового та податкового законодавства, фінансове становище страхової компанії, її потреба в ліквідності, а також ринкові умови, що склалися на поточний момент.

Зарубіжний досвід показує, що існує велика відмінність в інвестиційній діяльності страхових компаній зі страхування життя і зі страхування іншого, ніж страхування життя [11,с.120]. Підтвердженням є відмінність у структурі інвестиційного портфеля страховиків Великої Британії, що займаються страхуванням життя і ризиковими видами страхування.

Усереднена структура інвестиційного портфеля компаній Великої Британії зі страхування життя включає: державні цінні папери, цінні папери місцевих органів влади та іноземні державні цінні папери - близько 20%, цінні папери компаній - близько 20%, цінні папери компаній - близько 70%, позики та іпотечні кредити - 2-3%, вкладення в нерухомість - 8-10%. Зазначимо, що для європейських страховиків, які спеціалізуються на проведенні операцій зі страхування життя, для якого характерне дисконтування внесків з урахуванням норми прибутковості за інвестиціями, пріоритетною є потреба в інвестиційному доході. Принцип ліквідності ж не має першорядного значення, оскільки цей вид страхування зазвичай має довгостроковий характер.

У структурі активів страхових організацій Великої Британії, що проводять ризикові види страхування, виділяють інші пріоритетні напрями:

вкладення в державні цінні папери, цінні папери місцевих органів влади та іноземні цінні папери - близько 25%, цінні папери компаній - понад 30%, позики та іпотечні кредити - 2-5%, вкладення в нерухомість - 3-5%, інші - 35%. [42]. Загалом для європейських страховиків, які займаються ризиковими видами страхування, пріоритет має ліквідність активів, у зв'язку з чим структура вкладень має відповідати структурі зобов'язань, забезпечуючи своєчасне і без додаткових витрат перетворення вкладених коштів на грошові кошти. Проте, зазначені відмінності в Україні не проявляються значною мірою через окремі причини, основними з яких є відсутність якісних активів для довгострокового розміщення ресурсів, нерозвиненість самого ринку страхування життя, а також недооцінка необхідності багатьох страхових компаній оптимізувати інвестиційну діяльність. Порівняльний аналіз інвестиційної діяльності зарубіжних страховиків показує, що має місце істотна різниця, перш за все, у принципах управління.

3.2. Перспективні напрямки провадження інвестиційної діяльності в сучасних умовах

Успішному функціонуванню страхового ринку України, забезпеченню фінансової стабільності та платоспроможності страхових компаній, зростанню ефективності їхньої інвестиційної діяльності сприяє вдосконалення системи пруденційного регулювання, приведення законодавства України до стандартів Європейського Союзу, перехід до міжнародних стандартів фінансової звітності. Слід зазначити, що Національним банком України постійно ведеться робота з модернізації системи пруденційного нагляду, запобігання неплатоспроможності, забезпечення фінансової стійкості страховиків та захисту інтересів страхувальників. Зокрема, важливим кроком є прийняття і вступ у дію з 1 січня 2024 року Закону України «Про страхування» [1] в якому чільне місце в регулюванні відводиться питанням платоспроможності та

забезпечення необхідного рівня достатності капіталу страхових компаній.

Вимоги до розміру мінімально необхідного капіталу, які впроваджені в країнах ЄС з 1 січня 2016 р. згідно з директивою Європейського Союзу (Solvency II), передбачають нагляд за розмірами капіталу страхових компаній, при цьому зумовлюють необхідність удосконалення в Україні підходів до державного регулювання та нагляду за станом капіталу страховиків, а також його структурою відповідно до європейської практики. Це сприяє посиленню рівня відповідальності страховиків перед клієнтами та дасть змогу в майбутньому максимально використовувати їхній фінансовий потенціал як потужного інституційного інвестора в економіку України.

Однією з умов здійснення успішної інвестиційної діяльності страховиків є збільшення обсягу страхових резервів. Цей процес тісно пов'язаний зі зростанням попиту на послуги зі страхування життя, які мають довгостроковий характер і значну накопичувальну складову, а резерви, сформовані страховиками за рахунок внесків за договорами страхування життя, є важливим джерелом інвестицій в економіку країни. Вирішення проблеми залучення цих інвестиційних джерел має здійснюватися шляхом запровадження в Україні податкових та інших стимулів, як для фізичних, так і для юридичних осіб; створення системи гарантування страхових виплат за договорами страхування життя, яка дасть змогу "запобігти втратам довгострокових заощаджень громадян і позбавлення їх страхового захисту в разі настання неплатоспроможності страховика" [39,с.116]. Одночасно широкомасштабне залучення в інвестиційний процес грошових коштів населення на основі укладення договорів довгострокового страхування життя і пенсій стане можливим лише за умови стабілізації стану національної економіки. Потрібно зазначити, що основне завдання держави полягає у створенні умов для активізації інвестиційної діяльності фінансових посередників в Україні.

В умовах розвиненої економіки дедалі більшого значення набуває функція нагромадження грошового капіталу. У результаті основна частина інвестицій іноземних страхових компаній здійснюється за рахунок коштів, що

надходять за операціями довгострокового страхування життя. В Україні в сучасних умовах розвитку економіки, у страхувальників переважає більший інтерес до захисту своїх майнових цінностей, а не до довгострокового накопичення коштів.

Таким чином, вітчизняний страховий ринок характеризується майже повною його концентрацією на короткострокових видах страхування.

Частка довгострокового страхування життя досить незначна, а максимальний термін, на який грошові ресурси залишаються в розпорядженні страхових компаній, як правило, не перевищує і року.

Відсутність же страхування життя, що становить основу інвестиційної активності страховиків, позбавляє страхові компанії довгострокових інвестиційних ресурсів. У свою чергу, це призводить до неможливості здійснення довгострокових вкладень в економіку країни за рахунок ресурсів страхового ринку.

Реальні напрямки можливих вкладень коштів страхових резервів для вітчизняних страхових компаній досить обмежені. Наявний ринок фінансових інструментів поки що не влаштовує страхові організації з цілої низки причин, серед яких: одноманітність наявних інструментів за термінами, умовами виплати доходу і способам забезпечення, а також низька прибутковість, що не забезпечує захисту від інфляції [40,с.61].

Крім того, для компаній, що займаються страхуванням життя, поки що слабо розвинуті довгострокові інструменти, які могли б забезпечувати довгострокове і прибуткове розміщення резервів. Така ситуація призводить до того, що вітчизняні страхові компанії більшу частину своїх коштів розміщують на банківських депозитах, а також висока частка в активах страховиків грошових коштів, які по суті не є працюючими активами. Основним же центром прибутку вітчизняних страховиків є безпосередньо страхові операції.

З урахуванням негативних тенденцій на національних світових ринках прибутковість страхової діяльності дещо знизилась за підсумками 2023 року. У зв'язку з цим, страховим компаніям так чи інакше доведеться вирішувати

проблему надійного і вигідного розміщення як власних коштів, так і коштів страхових резервів.

Подальший успішний розвиток інвестиційної діяльності страхових компаній є важливим як для самих страховиків, так і важливим завданням регулятора.

Для того щоб обсяги інвестицій вітчизняних страхових компаній зайняли належне місце в загальній величині інвестицій, має бути сформована відповідна державна політика щодо страхового ринку. При цьому одне з основних завдань, яке слід вирішити для підвищення ролі страховиків в інвестиційному процесі, - істотно розширити обсяг операцій з довгострокового страхування життя. Водночас актуальність проблеми безперечна як для держави (з погляду зацікавленості в інвестиційних ресурсах), так і для населення (з точки зору створення ефективного механізму соціальної захищеності як надійного фінансового підґрунтя собі та своїй родині). Активізувати інвестиційну діяльність страховиків за рахунок розвитку страхування життя можливо тільки в тому разі, якщо страхові компанії матимуть можливість інвестувати накопичення населення як з метою їх збереження в довгостроковій перспективі, так і з метою отримання додаткового доходу. Для перетворення страхування життя на потужний генератор інвестиційних ресурсів доцільним є також розроблення системи гарантування довгострокових фінансових вкладень, що дасть змогу підвищити довіру населення до довгострокового страхування і тим самим значно розширить число учасників страхового ринку [7].

Водночас перетворення вітчизняних страхових компаній з потенційного на практичного джерела інвестиційного капіталу для національної економіки також вимагає вдосконалення державного регулювання інвестиційної діяльності страховиків, адекватного умовам, що склалися.

Як уже зазначалося, нинішнє становище з інвестиціями ускладнюється у зв'язку з нестабільністю на світовому фінансовому ринку та війною в країні. Наслідки економічної кризи негативно позначаються на інвестиційній політиці страховиків, що викликає необхідність посилити увагу до проблеми самих

страхових організацій. Однак в умовах складності та невизначеності, необхідно особливо підкреслити, що проблема ефективності інвестиційної діяльності страхових компаній стає ще більш актуальною з погляду пошуку внутрішніх коштів для підтримки вітчизняної фінансової системи.

Державне регулювання інвестиційної діяльності страхових організацій не повинно обмежуватися тільки підтриманням фінансової стійкості та платоспроможності страховиків. Не менш важливим є встановлення дієвих пріоритетних напрямів та об'єктів інвестування для страхових резервів.

Накопичені кошти є потужними ресурсами, спрямування яких не може залишитися непоміченим з боку держави. Норми розміщення коштів страхових компаній повинні визначати і спрямовувати ресурси страховиків у конкретні галузі відповідно до пріоритетів розвитку національної економіки. Тільки в цих умовах можна очікувати поступового виходу страховиків на ринок капіталів і реалізації їхнього інвестиційного потенціалу.

Реалізація запропонованих заходів державної підтримки інвестиційної діяльності страхових організацій і способів її фінансового стимулювання має супроводжуватися застосуванням важелів, що сприяють активізації операцій інвестування та підвищенню їх прибутковості на рівні самої страхової компанії.

Необхідність переоцінки місця інвестиційної діяльності в бізнесі вітчизняних страховиків, як уже зазначалося, викликана також наслідками економічної кризи, яка неминуче веде до скорочення ринку страхування і зниження прибутковості страхових операцій. У ситуації, що склалася, інвестиційна діяльність не повинна залишатися для страховиків на другому плані. Навпаки, питання підвищення ефективності інвестиційної діяльності має стати для них пріоритетним. Ті страховики, які зуміють вибудувати найбільш ефективну систему управління інвестиційним портфелем, зможуть не тільки вижити в сучасних умовах, а й здобути значні конкурентні переваги та вийти на новий рівень розвитку. Механізм активізації інвестиційної діяльності на рівні кожної страхової організації включає в себе способи збільшення інвестиційних ресурсів страховиків шляхом нарощування обсягів страхування

та їхнього власного капіталу, а також підвищення прибутковості інвестиційної діяльності шляхом ефективного управління інвестиційними ресурсами [41,с.94].

Нарощування інвестиційних ресурсів страховиків вимагає, насамперед, заходів щодо залучення коштів населення у сферу довгострокового страхування за рахунок створення нових конкурентоспроможних продуктів, що максимально враховують різні переваги страхувальників. Основними елементами такої стратегії мають стати: оперативне розроблення та впровадження нових страхових продуктів, підвищення якості пропонованих послуг, пошук нових і вдосконалення діючих методів продажів, розширення регіональної мережі, а також розробка і реалізація мотиваційних програм для співробітників, що сприяють зростанню продажів, широке використання досягнень цифровізації в страхуванні.

У кризових умовах доцільна подальша пропозиція з боку страхових компаній можливості розстрочки внесків, перерахунку страхової суми накопичень зі зменшенням внеску, а також можливості заморозити на кілька років поліс, тобто повернутися до сплати внесків після закінчення певного терміну.

Нині потрібен розвиток і інших видів страхування за рахунок інтенсивної роботи страховиків з потенційними клієнтами при сформованому рівні їхньої платоспроможності. У зв'язку з цим необхідне впровадження нових і вдосконалення діючих видів страхування, які повинні відповідати мінливим запитам і демографічній структурі населення. Страхові компанії повинні пристосовуватися до різних верств населення і потреб економічного та соціального життя. При цьому в умовах скорочення страхового ринку для кожної компанії дуже важливо зберегти наявних клієнтів.

Інтенсифікація розвитку клієнтської бази вітчизняного страхового ринку також може бути забезпечена за рахунок якісної підготовки та підвищення кваліфікації страхових агентів, у тому числі шляхом створення спеціальних навчальних центрів навчання фахівців.

Крім того, важливим видається впровадження нових передових ІТ-систем обліку та обробки даних, які повинні сприяти підвищенню рівня клієнтського сервісу, збільшенню швидкості і точності розрахунку виплат, а також скороченню часових витрат обробки документації та випуску полісів. Таким чином, запропоновані заходи сприятимуть нарощуванню обсягів страхування, насамперед за довгостроковими видами страхування, а також формуванню за рахунок страховиків потужного інвестиційного капіталу [37,с.62].

З метою підвищення прибутковості інвестиційних операцій пропонується залучення професійних учасників фондового ринку – компаній з управління капіталом. Це дасть змогу страховикам знизити поточні витрати на утримання інфраструктури з управління активами та контроль за рухом фондового ринку і тим самим оптимізує фінансові, трудові та інші ресурси на ведення основного бізнесу. При самостійному здійсненні страховиками вкладень своїх активів основним фактором, що впливає на збільшення доходів від інвестицій, буде активне управління інвестиційним портфелем. Застосування методів портфельного інвестування вимагає залучення висококваліфікованих фахівців у цій галузі, при цьому також можливе використання керуючої компанії як консультанта.

Таким чином, подолання проблеми активізації інвестиційної діяльності страхових компаній і підвищення її прибутковості дасть змогу вирішити цілий комплекс взаємопов'язаних завдань як на мікро-, так і на макрорівні.

З одного боку, ефективна інвестиційна діяльність дасть змогу підвищити фінансову стійкість, платоспроможність і конкурентоспроможність вітчизняних страховиків, що допоможе страховому ринку вийти на якісно новий рівень розвитку; з іншого боку, кошти страховиків повинні стати тим джерелом внутрішніх довгострокових інвестицій, яких так потребує економіка, зокрема з погляду відновлення конкурентоспроможності нашої економіки.

ВИСНОВКИ

Війна в Україні, фінансова нестабільність, наявність високих інвестиційних ризиків і нерозвиненість фондового ринку зумовлюють консервативність страхових компаній в управлінні інвестиційним портфелем, а також низький рівень ефективності розміщення страхових резервів. У цих умовах загострюється необхідність проведення інституціональних змін, що передбачають прозорість і передбачуваність відносин в інвестиційній та страховій сферах, адекватність державної інвестиційної політики [8; 10].

Для оптимізації інвестиційної діяльності вітчизняних страховиків, з урахуванням зарубіжного досвіду, доцільно:

1) використовувати диференційований підхід до управління інвестиційними ресурсами, що мають короткостроковий і довгостроковий характер;

2) інвестувати великим страховим бізнесом ресурси в реальний сектор економіки, у зв'язку з чим має бути створено відповідну нормативно-правову базу та надано додаткові гарантії забезпечення фінансової стійкості для страхового бізнесу з боку держави. Пріоритетні напрямки для інвестування мають бути визначені державою в рамках урядової програми інвестиційної політики;

3) проводити систематичний внутрішній і зовнішній (з боку саморегулювальних організацій) моніторинг інвестиційного портфеля страховика на предмет його знецінення;

4) чітко дотримуватися часових параметрів інвестиційного та страхового портфелів, що повинно мати відповідне законодавче підґрунтя.

5) будувати систему управління інвестиційною діяльністю на принципах: високої ліквідності інвестицій; зворотності інвестицій; жорстких обмежень щодо ліквідності; чутливості до зміни відсоткових ставок і прибутковості за окремими елементами інвестиційного портфеля для згладжування наслідків їх

зниження;

б) формувати інвестиційну політику обов'язково з урахуванням:

- 1) особливостей страхового та податкового законодавства;
- 2) фінансового стану страхової компанії та її потреби в ліквідності;
- 3) ринкових умов, що склалися на поточний момент.

Підбиваючи загальний підсумок, можна зазначити таке: розв'язання окремих питань щодо оптимізації інвестиційної діяльності вітчизняних страхових компаній пов'язане із вжиттям системи заходів з боку державних органів управління, з боку саморегулювальних організацій і з боку безпосередньо самих страховиків. Останні, у свою чергу, повинні якісно змінити підхід до управління інвестиційною діяльністю, сформувавши певну систему управління, що враховує особливості національного законодавства, специфіку функціонування страхового ринку і характер ведення страхового бізнесу.

ПАТ СК «УСГ» - сучасна страхова компанія, яка входить в ТОП-10 страхових компаній України за основними фінансовими показниками: обсяг власного капіталу, активів, страхових резервів, сума страхових виплат (1 місце) та страхових платежів (4 місце), рівень страхових виплат (2 місце).

Валові страхові премії СК УСГ у 2022 році склали 3167,51 млн.грн. і зросли в порівнянні з 2020 і 2021 роками на 1254,3 млн.грн. і на 820,4 млн.грн. відповідно. Позитивним є зростання фінансового результату компанії до оподаткування і чистого прибутку у 2022 році, році повномасштабного вторгнення. Чистий прибуток у 2022 році склав 85,01 млн.грн. і зріс в порівнянні з 2020 і 2021 роком на 19,61 млн.грн. і на 63,8 млн.грн. відповідно.

У 2022 році активи СК УСГ склали 3437,77 млн.грн. і порівняно з 2020 роком зменшились на 1318,12 млн.грн., а порівняно з 2021 роком зросли на 493,4 млн.грн. Вкладення в поточні фінансові інвестиції у 2022 році склали 340,07 млн.грн. і порівняно з 2021 роком збільшились на 43,9 млн.грн.

Найбільший вплив на зміну чистого руху коштів від інвестиційної діяльності мало зменшення витрачання на придбання фінансових інвестицій: у 2022 році витратили 61,4 млн.грн. і зменшились дані витрати порівняно з 2020 і

2021 роками на 460,83 млн.грн. і на 458,4 млн.грн. відповідно.

Отже, підвищенню рівня ефективності діяльності страхових компаній як важливої інституційної складової фінансової інфраструктури, оптимізації їх інвестиційного портфеля сприятимуть такі заходи, як створення умов для активізації інвестиційної діяльності, збільшення ресурсної бази страховиків, макроекономічна стабілізація в країні та зростання рівня життя населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про страхування» №1909-IX від 01.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#n2320>(дата звернення: 29.03.2024).
2. Александрова М.М. Страхування: навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2002. 208 с.
3. Арич М.І. Характеристика оптимізації антикризового управління страховими компаніями як елемент підвищення їх конкурентоспроможності. *Наукові праці НУХТ*. 2017 рік. Том 23, №4. С. 74-80.
4. Базилевич В.Д. Страхування: підручник. К.: Знання, 2008. 1019 с.
5. Бондаренко Л.А. Перспективи розвитку інвестиційної діяльності страхових компаній в Україні. URL:<http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=69087>.
6. Борисова В.А. Страхові послуги. Суми: Довкілля, 2014. 216 с.
7. Братюк В.П. Сучасний стан страхового ринку в Україні. *Економіка та управління підприємствами. Таврійський науковий вісник*. Серія: Економіка». Випуск 12, 2022. URL: <http://tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/244/239> (дата звернення: 15.03.2024).
8. Василенко А. В. Інвестиційна стратегія страхових компаній : навч. посіб. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2006 рік .168 с.
9. Вовчак О.Д. Страхова справа: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2011. 415 с.
10. Гавриляк Т.С. Зарубіжний досвід формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності страхових компаній. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2015. Вип. 25.5. С. 251–257.
11. Длугопольський О.В., Хропонюк Д.О. Сучасні проблеми та перспективи розвитку страхового ринку України. *Innovation and Sustainability*. 2023. № 1. С. 118-126.
12. Залетов О. Державне регулювання інвестиційної діяльності страхових компаній в Україні. *Вісник Київського національного університету ім. Т.*

Шевченка. Економіка. 2016. № 3 (180). С. 25-32.

13. Кнейслер О. Формування системи управління фінансовими потоками страхових компаній. *Схід. 2015. № 5. С. 55-59*

14. Коваленко Ю. М., Літвін Я. А. Фінансово-інвестиційний потенціал страхових компаній в Україні. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України, №1, 2019. С. 109-124.*

15. Конкурентоспроможність страхового ринку України в умовах активізації глобалізаційних процесів: колективна монографія [текст] / за матеріалами праць наукової групи і науковою редакцією д-ра екон. наук, проф. Л. В. Шірінян. К. : Видавництво Ліра-К, 2020. 404 с.

16. Костюкевич Р.М. Інвестиційний менеджмент: навч. посіб. Рівне: НУВГП, 2011 рік. 270 с

17. Коцюрба О.Ю., Насипайко Д.С. Страховий ринок України: сучасний стан та проблеми розвитку. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки, 2020, вип. 5(38).С.284-291. URL: [http://economics.kntu.kr.ua/pdf/5\(38\)/31.pdf](http://economics.kntu.kr.ua/pdf/5(38)/31.pdf) (дата звернення: 12.03.2024).*

18. Могильська В. Інвестиційний потенціал страхових компаній / Могильська Василина // *Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції „Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах“, 05 листопада 2021 року. Т. : ФОП Паляниця В.А., 2021. С. 145–147.*

19. Нагайчук Н.Г. Інвестиційний потенціал страхового ринку України. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. 2014. Вип. 38. С. 205–212.*

20. Налукова Н. І., Бадида М. П. Фінансова діяльність страховика: концептуальні засади теорії і практики. *Світ фінансів. 2015. № 2.С. 105-117.*

21. Національний банк України. Біла книга. Майбутнє регулювання ринку страхування в Україні. Київ, квітень 2020. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/White_paper_insurance_2020.pdf?v=4 (дата звернення: 18.03.2023)

22. Національний банк України. Стратегія розвитку фінансового сектору в Україні. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_finsector_NBU.pdf?v=6 (дата звернення: 28.03.2024).

23. Ніколаєва А. The insurance services market in Ukraine: problems and determinants of development in the conditions of digitization of the economy. *Економічний форум* 2/2023. URL: http://e-forum.lntu.edu.ua/index.php/ekonomichnyu_forum/article/view/406/395 (дата звернення: 12.04.2024).

24. Огляд небанківського фінансового сектору. URL: <https://bank.gov.ua>

25. Огляд страхового ринку України за 2022 рік. *Insurance Top 1* (93) 2023.С. 20-26: веб-сайт. URL: <https://forinsurer.com/files/file00735.pdf> (дата звернення: 25.02.2024)

26. Побоча К. П., Воробей Г. М. Потенціал інвестиційної діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – Серія: Економіка і менеджмент.* 2017. Вип. 25 (2). С. 116-119.

27. Показники діяльності страхових компаній. Веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>(дата звернення: 25.01.2024)

28. Приказюк Н.В., Моташко Т.П., Кондратенко Ю.С. Розвиток інтернет-страхування у нових умовах. *Науковий погляд: економіка та управління.* № 2 (72) / 2021.С.102-108

29. Рейтинг страхових компаній України. URL:<https://forinsurer.com/ratings/nonlife> (дата звернення: 12.05.2024)

30. Рекуненко І.І. Чорна С.В. Особливості інвестиційної діяльності страхових компаній. *Економіка і суспільство.* 2017. № 8. С. 666–672.

31. Ринок кіберстрахування залишається прибутковим, незважаючи на зростання програм-вимагачів. URL: <https://forinsurer.com/files/file00748.pdf>

32. Річні звіти ПАТ «Страхова компанія «УСГ»: URL: <https://www.usg.ua/about/financial-information/financial-statements/> (дата

звернення: 29.04.2024).

33. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_FS_2025.pdf?v=7(дата звернення: 10.02.2024)

34. Страховий ринок України за 9 місяців 2023 року. URL:<https://forinsurer.com/files/file00748.pdf> (дата звернення: 15.03.2024)

35. Страховий ринок України. Підсумки 2022 воєнного року. URL: <https://forinsurer.com/news/23/04/03/42517>

36. Через бойові дії в Україні знищено 500 тис. авто, всього постраждало 1 млн, але збитки не будуть покриті страхуванням. URL: <https://forinsurer.com/news/22/05/02/41224>

37. Черкасова С.В. Інвестиційний потенціал страхового сектору України. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки.* № 65, 2021.С.59-64

38. Шаповал Л.П., Іванова А.П Ризик-менеджмент як складник антикризового управління страховими компаніями. *Інфраструктура ринку.* 2018. № 23. С.313–318 (дата звернення: 29.03.2024).

39. Шаповал Л.П., Капленко Т.С., Рудик В.К.Управління інвестиційним потенціалом страхової компанії. *Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка.* Економічні науки. Випуск 33. 2020. С.115-122.

40. Шишпанова Н. О. Напрями активізації інвестиційної діяльності страхових компаній України. *Агросвіт.* № 21. 2019. С. 59-65.

41. Юдіна С.В., Гуржий Т.О., Жюдін Ф.М. Страхові фонди як джерела інвестування економіки України. *Приазовський економічний вісник.Класичний приватний університет.* Випуск 4(36) 2023.С.92-97

42. Global outlook: Insurance industry strengthens resilience in challenging invironent. Swiss Re Institute. URL: https://markets.ft.com/data/announce/detail?dockey=600-202311210330DGAPCORPNEWS_corporate_1778271_en-1 (дата звернення: 20.02.2024).

43. Kosova T., Slobodyanyuk N. Securities as an investment instrument for the insurance companies: challenges and opportunities. *Economic Annals-XXI*. 2016. 159 (5-6). P. 85-88.

44. Swiss Re reports a net income of USD 472 million for 2022, targets more than USD 3 billion for 2023. URL: <https://www.swissre.com/media/press-release/pr-20230217-fy-2022-press-release.html>

АНОТАЦІЯ

Маєвська А.І. Інвестиційний потенціал страхових компаній. Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа та страхування. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, 2024.

В кваліфікаційній роботі досліджено теоретичні основи формування інвестиційного потенціалу страхових компаній на страховому ринку України. Проаналізовано інвестиційний потенціал страхових компаній та страхового ринку в цілому; інвестиційну діяльність страхової компанії УСГ на вітчизняному ринку страхування. Розкрито зарубіжний досвід проведення інвестиційної діяльності страховиків та основні напрями нарощення інвестиційного потенціалу вітчизняних страховиків в сучасних умовах.

Ключові слова: інвестиційний потенціал, страхова компанія, страховий ринок, інвестиційна діяльність, фінансові ресурси.

ABSTRACT

Maievskia A. Investment potential of insurance companies. Manuscript. Qualification work for obtaining the first (bachelor) level of higher education in specialty 072 – Finance, banking and insurance. Yuri Fedkovich Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2024.

The qualification work examines the theoretical foundations of the formation of the investment potential of insurance companies in the insurance market of Ukraine. The investment potential of insurance companies and the insurance market as a whole; the investment activity of the insurance company USG in the domestic insurance market are analyzed. The foreign experience of investment activity of insurers and the main directions of increasing the investment potential of domestic insurers in modern conditions are revealed.

Keywords: investment potential, insurance company, insurance market, investment activity, financial resources.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання чужих ідей, результатів і текстів наукових досліджень мають посилання на відповідне джерело.

_____ А.І.Маєвська